

Winkler Prins' Geïllustreerde Encyclopaedie, vierde, herziene en bijgewerkte druk, onder hoofdredactie van HENRI ZONDERVAN, met medewerking van 31 rubrieksredacteuren en vele andere geleerden en specialiteiten, deel I, II en III, met 33 kaarten, 15 gekleurde en 82 zwarte buitentekstplaten en 331 afbeeldingen in den tekst. Amst., Mij. Elsevier, 1915.

Tot de vele zaken van dagelijksch nut of noodwendigheid die men tegenwoordig niet meer uit het buitenland behoeft te betrekken, daar zij in Nederland minstens even deugdelijk zijn te verkrijgen, behoort een groote Encyclopaedie. En ik geloof niet dat men zich van overdreven nationalisme te beschuldigen heeft om zich hierin hartelijk te verheugen. Dat ieder volk wijs doet te trachten, zooveel als maar eenigszins mogelijk is, in eigen behoefte te voorzien, ik zou zeggen: wij ondervinden het tegenwoordig allen dag en sterker dan ooit. Doch ook in vollen vreedestijd (heuglijker gedachtenis!) en met de innigste waardeering voor vriendschappelijke internationale betrekkingen op elk gebied, zal toch, dunkt mij, een ieder de waarde van „help u zelveu”, ook wanneer het geen individuen maar volken geldt, moeten erkennen. De waarde, men zou ook mogen zeggen: de waardigheid. Samenwerking is iets prachtigs, maar afhankelijkheid vernedert. Nuchtere overwegingen, als dat het toch ook altijd maar het verstandigst is, het geld in 't land te houden, behoeven daar nog niet eenmaal bij te pas te komen. Ofschoon er tegenwoordig waarlijk wel reden is, om op zulke praktische nuchterheid met niet te veel minachting neer te zien. Nood leert bidden — hm, ja, óók rekenen.

De duitsche encyclopaediën van Brockhaus en Meijer, de fransche van Larousse, de Encyclopaedia Britannica, zij hebben in Nederland een goeden naam. En dat zij dien ook verdienen mag wel voetstoots worden aangenomen. Maar is er eenige reden, voor een Nederlander, om voorkeur te geven aan een dier vreemde „konversations-lexica”

boven onze eigen „Winkler Prins”? Ik durf het, na druk gebruik van de 3e, en na aandachtige doorbladering van de verschenen deelen dezer 4e druk, ten stelligste tegenspreken. Véeleer het tegendeel is waar. Want niet alleen dat dit nederlandsche boek even zorgvuldig en degelijk bewerkt is als de genoemde duitsche, fransche en engelsche, maar buitendien bevat het inlichting omtrent honderden nederlandsche woorden, namen en termen, die men in elke buitenlandse encyclopaedie tevergeefs zou zoeken. Men behoeft er de pas verschenen eerste deelen dezer vierde uitgaaf maar voor op te slaan om zich hiervan te overtuigen. De Van der Aa's en de Abbema's, de Berchems en de Boetzelaars, ik geloof niet dat zij zich in de belangstelling van Brockhaus, Meijer of Larousse verheugen mogen. Aarlanderveen en Berlikum, bloeiende nederlandsche dorpen, men zal ze evenwel niet vermeld vinden in een buitenlandse encyclopaedie. Hoevele namen van kunstenaars, geleerden, politici, van steden en dorpen, zouden daar nog bij te voegen zijn, namen niet van europeesch belang, maar die men in een nederlandsche uitgaaf van dezen aard toch wenscht te vinden — en dan ook vindt. Daarbij komen dan nog ettelijke speciaal nederlandsche termen, begrippen, technische benamingen, b.v., waarvan zelfs menigen taal- of vakgeleerde het fransche of duitsche equivalent — mocht het al bestaan — niet op de tong ligt. Neen, het lijkt mij niet voor tegenspraak vatbaar, al die buitenlandse konversations-lexica mogen nóg zoo degelijk en, in hun soort, compleet zijn, ter beantwoording veler vragen, die zich in een nederlandsche gedachtenwereld — bij het lezen b.v. van nederlandsche boeken, tijdschriften, couranten — voor kunnen doen, heeft men een nederlandsche encyclopaedie noodig.

Vergelijkt men deze nieuwe uitgave met haar onmiddellijke voorgangster, dan zijn er verschillende veranderingen die opvallen en die, als ik wel zie, uitsluitend verbeter-